

STENOMUSEEN 37

MEDLEMSBLAD FOR STENO MUSEETS VENNER – MARTS 2007

Vinterferiens ekspeditionstema fortsætter

Indtil sommerferien kan publikum få viden om ekspeditioner og opdagelsesrejser ved at tage på rundtur i museet til de særlige udstillingsposter for at løse opgaver. I marts bliver der tre lørdage med foredrag om opdagelsesrejser. Endvidere fortsætter succesen med at give publikum mulighed for at skabe deres eget "ørige" af gamle kort.

For skolerne

Efter påske tilbyder skoletjenesten en temarundvisning om ekspeditioner og opdagelsesrejser: "At opdage verden". Rundvisningen skal bestilles 14 dage i forvejen og vil blive tilpasset elevernes niveau. For børn op til ca. 12 år kan rundvisningerne kombineres med en ekspedition rundt i museet, hvor de skal løse opgaver, som knytter sig til temaet. For de lidt ældre elever kan planetariet på bestilling tilbyde forestillingen *De sejlede med himlen som kompas* – om at navigere ved hjælp af himmellegerne.

Aase Roland Jacobsen

Carl, Thea og Ellen laver nyt "ørige" i vinterferien. (Foto: Hanne Teglhøus)

Sidst på ugen i vinterferien havde det nye land taget form. Vi lader landskabet blive i foråret, så publikum kan fortsætte med at skabe nyt land. (Foto: Hanne Teglhøus)

STENOMUSEN

udgives af Steno Museets Venner. Bladet udkommer 4 gange årligt. Det sendes til foreningens medlemmer, men kan frit hentes af alle i museets foyer. Stof kan sendes til Steno Museet.

Redaktion:

Knud Erik Sørensen (ansv.)

kes@kes.dk

Aase Roland Jacobsen

aase.jacobsen@si.au.dk

Hanne Tegllhus

hanne.tegllhus@si.au.dk

Hans Buhl

hans.buhl@si.au.dk

Layout:

Knud Erik Sørensen

Tryk:

Clemenstrykkeriet, Århus.

STENO MUSEET

Danmarks Videnskabshistoriske Museum

C.F. Møllers Allé 1100
Universitetsparken, 8000 Århus C
Tlf: 8942 3975, Fax: 8942 3995
E-mail: stenomuseet@si.au.dk
Web: www.stenomuseet.dk

Åbningstider: tirsdag-fredag kl. 9-16
lørdag-søndag kl. 11-16
mandag lukket

Steno Museets Venner indkalder til ordinær generalforsamling
onsdag den 28. marts 2007 kl. 19.30 på Steno Museet

Dagsorden:

1. Valg af ordstyrer.
2. Formandens beretning.
3. Fremlæggelse af regnskab.
4. Kontingent.
5. Orientering om aktiviteter på Steno Museet.
6. Valg af bestyrelsesmedlemmer.

Den nuværende bestyrelse består af Bjarning Grøn (formand), Hans Buhl (næstformand), Poul Gade (kasserer), Knud Erik Sørensen (redaktør), Palle Toftøj Nielsen (sekretær). På valg er Bjarning Grøn, Poul Gade og Palle Toftøj Nielsen.

7. Valg af bestyrelsessuppleanter.
Nuværende suppleanter er John Frentz og Bjarne Møller-Madsen.
8. Valg af revisor og revisorsuppleant.
Nuværende revisor er Ole Knudsen, og revisorsuppleant er Jesper Lützen.
9. Eventuelt.

Efter generalforsamlingen vil museumsinspektør Hanne Tegllhus vise rundt i Steno Museets særudstilling *REFLEKSION – Ole Worms kabinet og renæssancen*.

Bestyrelsen

Videnskabsmand og husmor i Herning

Herning Bibliotek fejrede Dansk Naturvidenskabsfestival lørdag den 30. september 2006. I den anledning mødte Steno Museet op med et videnskabs-show: *Husmoderen, sæben og kampen mod bakterierne*, fremført af det udklædte, umage par, videnskabsmanden Gry og husmoderen Lene.

Den lyttende børneskare. (Foto: Dorte Grout)

Spytflaske og sæbe

Med baggrund i standen i *Natur i Teltet* fra Århus Festuge, september 2006, fortalte Gry og Lene om de snavsede gamle dage, om videnskabsmanden og bakterierne, og om hvorfor husmødrene pludseligt fik rengøringsvanvid. Børnene kunne se på alle de medbragte genstande. F.eks. så de musen i hals sengen, den mærkelige spytflaske og den gamle Nilfisk støvsuger, som Lene fortalte var en helt ny maskine for hundrede år siden. Gry viste, hvordan sæbe kan blande vand og olie, og hun åbnede naturvidenskabens verden gennem stetoskop, pipetter og glasbakker med bakterier. Hun nød stor re-

Er det snart vores tur? Videnskabsmanden Gry indstiller mikroskopet. (Foto: Dorte Grout)

spekt i sin hvide kittel med forstørrelsesglas i brystlommen.

Nullermænd

Lene fortalte, at sygdomme kan gemme sig i alt det snavsede – også i støv og nullermænd – fordi bakterier kan overleve dér. Et eksempel er den engang så farlige tuberkulosebakterie, som mange mennesker døde af. Derfor måtte husmoderen gøre rigtig meget rent for at slippe af med skidt, støv og nullermænd.

Glow i mørket

Børnene lyttede aktivt og var meget interesseret i at pille lidt ved Gry's lægevidenskabelige udstyr. Samtidigt satte Lene gang i projekt *Korrekt håndvask*. Med en særlig creme og en ultraviolet lampe afslørede hun, hvor gode eller dårlige børnene var til at vaske hænder. Først gned de lidt creme på hænderne og vaskede dem derefter, som de plejede. Når en gruppe var færdig, stimlede de sammen på et af bibliotekets små toiletter og slukkede alt lyset. I det ultraviolette skær lyste resterne af cremen, hvis den endnu sad på hænderne. Det var nærmest magisk, syntes mange af børnene.

Lene Marie Laustsen

Strålende udstilling

I februar 2007 har to klasser med stolte og engagerede elever lavet deres egen udstilling på Steno Museet.

Ikke alle elever fra folkeskolens ældste klassetrin er lige begejstrede for at besøge museer. I skoletjenesten ønsker vi at ændre den holdning. Vi stræber blandt andet efter at gøre undervisningsforløbene nærværende for eleverne, samt at gøre Steno Museet til et arbejdssted og ikke kun et sted, hvor man kommer på besøg og kigger. På den måde håber vi at kunne engagere skoleeleverne og give dem en god læringsoplevelse. Det gør vi blandt andet ved at udarbejde nye former for undervisningsforløb.

Samarbejde med folkeskolens lærere

I løbet af efteråret har vi arbejdet sammen med Rasmus Iversen fra Rosenvangsskolen, Marianne Krammer fra Højvangsskolen og to af deres 9. klasser om at udarbejde et nyt undervisningstiltag. Samarbejdet er kommet i stand som en del af et større projekt, der er søsat af Centeret for Anvendt Naturfagsdidaktik.

Det overordnede formål er at skabe bedre samarbejdsrelationer mellem skolerne og museerne. På museer sker der ofte det, at der udvikles nye undervisningsforløb, som lærerne så kan bruge eller lade være med at bruge. Ved at skabe en dialog med lærerne vil undervisnings-

forløbene forhåbentligt blive bedre tilpasset skolernes behov og i sidste ende blive mere relevante og spændende for eleverne.

Andet og mere end blot en udflugt

Men hvorfor skal lærere og museer overhovedet samarbejde? Blandt skolerne har der altid været en tradition for at tage på besøg på museer, men det har ofte båret præg af at være en udflugt. I de senere år har der været lagt vægt på, at besøg skal være andet og mere end blot en udflugt. Besøget skal kunne relatere direkte til undervisningen på skolen. Vi mener, at vi med dette undervisningsforløb har forsøgt at skabe kobling mellem det formelle læringsmiljø (skolen) og det uformelle læringsmiljø (museet).

Et undervisningsforløb bliver til

Ved et par møder i efteråret begyndte forløbet at tage form. Stråling blev valgt som det gennemgående tema for forløbet, da det ifølge trimålene (folkeskolens pensum) er et emne, alle elever i 9. klasse skal stifte bekendtskab med. Ved undervisningsforløbets start modtog klasser-

Jon forklarer om baggrundsstråling. (Foto: Line Stald)

ne et brev fra Steno Museet med en invitation til at lave en udstilling om stråling. Klasserne begyndte samtidig at arbejde med stråling i fysiktimerne.

Efter en måned var klassen på besøg på museet. I løbet af dagen fik de en introduktion til museet, en rundvisning om stråling og et foredrag med titlen "Hvorfor Danmark aldrig fik atomkraft" ved lektor Henry Nielsen. Desuden skulle eleverne rundt på museet og observere, hvad de synes er godt og skidt ved måden, museet udstiller på. Klassen blev desuden introduceret til nogle genstande fra magasinerne, der relaterede sig til emnet stråling, og som eleverne selv kunne vælge at bruge i deres egen udstilling senere.

Efter besøget på museet skulle eleverne hjem og planlægge deres egen udstilling. Ud over de genstande vi havde fundet, kunne eleverne via vores hjemmeside søge efter flere genstande eller finde deres helt egne genstande.

Den 5. februar 2007 blev de første 18 forventningsfulde elever lukket ind på museet, så deres genstande, billeder og tekster kunne blive sat ind i en montre. Det var

Travlhed foran montren. (Foto: Line Stald)

fantastisk at se, hvor engagerede og spændte eleverne var. Højdepunktet for forløbet var den lille reception vi afholdt for forældre, lærere, bedsteforældre og ikke mindst for pressefolk.

Der var ingen tvivl om, at eleverne var stolte, og det var ikke uden grund. Specielt imponeret blev læreren og jeg, da eleverne glade forklarede forældrene om udstillingen. Der blev refereret til lærebogen hjemme på skolen, til det fysiklæreren havde undervist i og til det, der var blevet sagt under det første museumsbesøg.

Fremtiden

Det har været utroligt spændende og givende at deltage i projektet. Sjældent har vi på museet oplevet så in-

teresserede elever, og det er jo lige netop det, der var et af vores mål.

Men hvorfor har projektet i vores øjne været en succes? Alt det og meget mere håber vi at få svar på, når elever, lærer og museumsmedarbejder bliver sat til at evaluere forløbene. Jeg er dog ikke i tvivl om, at vi er på vej i den rigtige retning i forhold til at lave ny og engagerende undervisning, der kan give eleverne en spændende og motiverende museumsoplevelse.

Projektet er indtil videre kun et pilotprojekt, men på sigt regner vi med, at det bliver et undervisningsforløb, der kan tilbydes alle interesserede klasser.

Line Stald

Igen – igen! Vinterferie på Steno Museet

Vinterferien er altid et højdepunkt i museets årscyklus. Det er en af de ferier, som sædvanligvis får mange familier til at bruge et par af fridagene til museumsbesøg.

Vi elsker “dårligt” vejr

Forudsætningen er dog, at vejret er med os, dvs. lidt trist, vådt og blæsende – et rigtigt museumsvejr. En anden forudsætning er, at børn og voksne er orienteret om, at der sker noget særligt på museet.

Vejret kan vi ikke gøre så meget ved, men ved at sende information ud til omegnens skoler og håbe på, at sedlerne med det spændende tilbud bliver taget op af skoletaskerne hjemme, så er der mulighed for, at det bliver Steno Museet, der får glæde af de mange børnefamiliers besøg.

I år var ingen undtagelse. Besøgstallet var pænt – nogle dage endog med lange køer for at komme ind i museet. De besøgende følte sig godt beskæftiget, og det var tydeligt, at både børn og forældre eller bedsteforældre havde meget at snakke om i forbindel-

Ida og Kirstine klipper landskaber med deres mor. (Foto: Hanne Tegllhus)

Pulken er pakket med proteinrig kost og flere slags chokoladebarer. (Foto: Hanne Tegllhus)

se med løsningen af de mange opgaver, der var placeret rundt i museet.

Galathea og andre ekspeditioner

Vinterferiens tema var ekspeditioner. Temaet var nærliggende at vælge, dels på grund af den aktuelle Galathea 3 ekspedition, dels fordi museet i efteråret fik mulighed for at indsamle en stor mængde geodætiske kort og andet udgået kortmateriale fra Geologisk Institut.

I museets rotunde fik vi lejlighed til at stille en ægte pulk, som har været med på ekspeditioner til Nordøstgrønland.

Hver dag viste vi en dokumentarfilm i planetariet om Galathea 2 ekspeditionen, som foregik 1950-1952. Mange børn nød filmen med optagelser fra hele verden, og adskillige bedsteforældre kunne huske den spændende ekspedition.

Sekstant, malaria, kartofler og forstoppelse

Hvad er fælles for overskriftens ord? Jo, de indgår alle i svarene på nogle af de spørgsmål, som blev stillet i opgaverne.

Opgaverne var fordelt på poster med så forskellige emner som f.eks. noget om navigation, om tryk i de dybeste have, om skibsmedicinkister, om farlige sygdomme og om de fødevarer, opdagelsesrejsende gennem tiderne har bragt med sig hjem fra fjerne egne. Hver af de 11 poster var markeret med opklæbde landkort, og alle steder var der informationer om temaet og om de spørgsmål, som børnene og deres forældre skulle finde svar på.

Martin løser opgave, mens mor læser op. (Foto: Hanne Teglhuss)

Selv i de fjerneste kroge af museet

Ved at placere posterne rundt om i hele museet får man lejlighed til at se på nogle af de mange andre temaer, museet viser noget om. Som en ekstra aktivitet var udlagt et stort "hav" af blåt linoleum, som børnene

skulle klistre de øer på, som de klippede ud af de fremlagte geodætiske kort. Desuden var der en gratis ekspeditionsrundvisning hver dag.

Hanne Teglhuss

Foredragsrække om STENO MUSEET ekspeditioner og opdagelsesrejser

17. marts: Videnskabshistoriker Kristian Hvidtfelt, Aarhus Universitet

På jagt efter rigdomme og søslanger med de to første Galathea-ekspeditioner Den første Galathea-ekspedition (1845-47) var udsendt af kong Christian d. 8 med handelskoloniale formål. Ombord var der fem naturvidenskabsmænd, hvis arbejde desværre blev negligeret og glemt efter hjemkomsten.

Helt anderledes med den anden Galathea-ekspedition (1950-52), hvis videnskabelige resultater er omhyggeligt bearbejdet og stadig under udgivelse.

Den anden Galathea-ekspedition fandt dog aldrig den store søslange, som ellers var ekspeditionens mest populære formål.

24. marts: Geolog Henning Haack, Geologisk Museum i København

På ekspedition efter meteoritter over isen

Henning Haack fra Geologisk Museum, Københavns Universitet, fortæller om sine ekspeditioner til Antarktis og Nordøst-Grønland. Henning Haack har tilbragt mange uger i teltlej på iskapperne i nord og syd for at søge efter sten fra rummet - meteoritter. Vi skal høre om hvad det er, der får forskerne til at tage til klodens mest utilgængelige egne - og ikke mindst om, hvordan det er at opholde sig i ugevis i over 2 km's højde nær Jordens poler.

31. marts: Journalist Morten Jastrup

Morten Jastrup har netop været på ekspedition med Galathea 3, og han vil denne dag fortælle om sine oplevelser.

Foredragene starter kl. 13 og varer ca. 2 timer

Begrænset antal pladser.

Foredragene er gratis efter betalt entré til museet.

Billetter reserveres på museet - eller kom i god tid for at sikre dig plads.

STENO MUSEET UNIVERSITETSPARKEN 89 42 39 75

Plakat til forårets tema. (v/ Niels Bjerre)

Indtil september 2007

Særudstilling: *REFLEKSION – Ole Worms kabinet og renæssancen*. De besøgende opfordres til selv at medbringe og forsøge at systematisere udstillingsgenstande; se mere på www.stenomuseet.dk/saerud.

Lørdag 17. marts kl. 13

Foredrag ved videnskabshistoriker Kristian Hvidtfelt, Aarhus Universitet: *På jagt efter rigdomme og søslanger med de to første Galathea-ekspeditioner*.

Lørdag 24. marts kl. 13

Foredrag ved geofysiker Henning Haack, Geologisk Museum: *På ekspedition efter meteoritter over isen*.

Tirsdag 27. marts kl. 19.30

Jydsk Medicinhistorisk Selskab. Foredrag ved overlæge, dr. med. Jørgen Lauritzen: *Artroskopiens indførelse i Danmark*, og foredrag ved museumsinspektør, læge, ph.d. Morten Skydsgaard og museumsinspektør, kunsthistoriker, ph.d. Mette Kia Krabbe Meyer, Steno Museet: *Om at udstille moderne bioteknologi og dens etiske dilemmaer*.

Onsdag 28. marts kl. 19.30

Generalforsamling i Steno Museets Venner.

Lørdag 31. marts kl. 13

Foredrag ved journalist Morten Jastrup. Han er netop hjemkommet fra sin ekspedition med Galathea 3 og vil fortælle om sine oplevelser.

Mandag 2. april kl. 20 og kl. 21.30

Fuldmåneaften i planetariet: *Påskeharen – den vingeløse fugl på stjernehimlen*. Vi slutter med musik under stjernehimlen.

Onsdag 2. maj kl. 20 og kl. 21.30

Fuldmåneaften i planetariet: *Forårets stjernehimmel*. Himmelmyster om forårets stjernebilleder med musik under planetariets stjernehimmel.

Tirsdag 8. maj kl. 19.30

Jydsk Medicinhistorisk Selskab. Generalforsamling og foredrag ved arkivar Jørgen Mikkelsen, Landsarkivet for Sjælland, Lolland Falster og Bornholm: *Medicinalberetninger – en kilde til mange slags historier*.

Fredag 1. juni kl. 20 og kl. 21.30

Fuldmåneaften i planetariet: *Sommerhimlen*. Sommerens stjernehimmel med fortælling og myter. Til slut musik under stjernerne.

Lørdag 30. juni kl. 20 og kl. 21.30

Fuldmåneaften i planetariet: *Blå måne*. Hvad ligger der bag udtrykket blå måne? Aftenen slutter med musik under stjernerne.

Steno Museet i påsken og pinsen

Museet holder åbent tirsdag til fredag kl. 9-16. Lørdag og søndag 11-16.

Som altid har museet lukket på mandage.